

Gimnazija Lava

IN

Srednja šola za strojništvo,
mehatroniko in medije

VIKTOR POVŠE IN NJEGOVO KONSERVATORSKO DELO NA CELJSKEM

raziskovalna naloga

Avtorji:

Ana Maria Kotnik, L-2. b

Leon Povše, S-3. a

Lara Cerar, L-2. b

Mentorja:

Darja Povše, prof.

Urh Ferlež, abs.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2020

ZAHVALA

Še posebej bi se radi zahvalili našima mentorjema, gospe Darji Povše in gospodu Urhu Ferležu, ki sta nam zelo pomagala pri pisanju in raziskovanju. Zahvaljujemo se tudi naši lektorici, profesorici Mojci Drev Uranjek, in gospodu Igorju Kastelicu za tehnično in grafično pomoč.

Gospodu Viktorju Povšetu se zahvaljujemo za intervju in za vse dane informacije. Odprl nam je pogled v svet ohranjanja naše kulturne dediščine. Šele po pogovoru z njim smo ugotovili, za koliko je Celje bogatejše, ker ga imamo. Zahvaljujemo se mu tudi za slike iz njegovega foto arhiva, ki prikazujejo spomenike pred začetkom konserviranja.

Zahvaljujemo se Gaji Zabukovšek Lipovšek za fotografije.

Hvala Pokrajinskemu muzeju Celje, ki nam je dovolil fotografiranje njihovih zbirk za namen raziskovalne naloge.

POVZETEK

V raziskovalni nalogi je predstavljeno življenje in delo konservatorja in slikarja Viktorja Povšeta. Njegovo konservatorsko delo je pustilo velik pečat v ohranjanju del slovenske umetnosti in kulturne dediščine. Povše je končal likovno akademijo v Ljubljani, nato pa se je specializiral za konservatorski poklic. Izpopolnjeval se je v ruskih, poljskih in čeških konservatorskih centrih. Večino svoje poklicne poti je deloval kot samostojni kulturni delavec, delal je na mnogih umetnostnih spomenikih v Sloveniji in v tujini ter pred propadom rešil mnogo umetniških del. V nalogi smo se posebej osredotočili na njegove konservatorske posege v Celju. Njegovo prvo delo je bila ura na zvoniku cerkve sv. Danijela, pozneje pa je v času velikih obnovitvenih del v šestdesetih letih konserviral veliko umetnin v cerkvi. Zaslužen je za odkritje gotških fresk in konserviranje enega najdragocenejših slovenskih gotških spomenikov, Pieta iz Kapele Žalostne Matere božje. Poleg tega je v Celju delal za cerkev sv. Jožefa, v Marijini cerkvi, kapucinski cerkvi sv. Cecilije, na kužnem znamenju na Glavnem trgu, konserviral več kot dvanajst slik iz Pokrajinskega muzeja Celje, uredil pa je tudi Pieta v Gosposki ulici. Vsi njegovi konservatorski posegi so bili zelo kakovostni; z raziskovalno nalogo smo želeli opozoriti nanje.

NAMEN NALOGE.....	6
1 UVOD.....	7
2 VIKTOR POVŠE, NJEGOVO ŽIVLJENJE IN DELO	8
3 KONSERVATORSKI POSEGI V CERKVI SV. DANIJELA	13
3.1 URA NA ZVONIKU	13
3.2 KAPELA ŽALOSTNE MATERE BOŽJE.....	14
3.2.1 OBOK	14
3.2.2 STENE.....	15
3.2.3 RENESANČNA VRATA.....	16
3.2.4 STENSKA SLIKARIJA NAD VRATI V KAPELO	17
3.2.5 PIETA	18
3.3 PREZBITERIJ	19
3.4 OBOK GLAVNE LADJE IN KRSTILNA KAPELA	21
4 GLAVNI TRG.....	22
4.1 PIETA NA GOSPOSKI ULICI	25
4.2 KIPI NA JOŽEFOVEM HRIBU	26
5 KIP MARIJE DEVICE NA VRUNČEVI ULICI	28
6 MARIJINA CERKEV	29
7 KAPUCINSKI SAMOSTAN	33
8 POKRAJINSKI MUZEJ CELJE.....	34
9 ZAKLJUČEK.....	42
10 VIRI IN LITERATURA.....	43

Slika 1: Ura na zvoniku (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	13
Slika 2: Strop v Marijini kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek).....	14
Slika 3: Rekonstruiran omet, oljna slika v kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	15
Slika 4: Oljna slika v kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	15
Slika 5: Renesančna vrata (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	16
Slika 6: Razslojevanje barvnih plasti; levo: barok, desno: renesansa (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	16
Slika 7: Freska pred retuširanjem (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	17
Slika 8: Freska nad vrati Marijine kapele po končanih delih (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	17
Slika 9: Pieta v Marijini kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	18
Slika 10: Freska Pohod Svetih treh kraljev, (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek).....	19
Slika 11: Fragmenti Jelovškove stenske poslikave iz oltarnega prostora (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	20
Slika 12: Strop krstilnice (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek).....	21

Slika 13: Pogled na Glavni trg (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	22
Slika 14: Detajl – Marijino znamenje (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	22
Slika 15: Detajl – Marijino znamenje, sveti Florjan pred začetkom del (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	23
Slika 16: Detajl – Marijino znamenje, sveti Florjan, kopija (današnje stanje) (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	23
Slika 18: Freske na hiši na Glavnem trgu št. 17 (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek).....	24
Slika 17: Freske na hiši na Glavnem trgu št. 8 (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek).....	24
Slika 19: Pieta pred posegom (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	25
Slika 20: Pieta danes (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	25
Slika 21: Sveti Jožef pred začetkom del (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	26
Slika 22: Sveti Jožef v kapeli, urejen original Slika (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	26
Slika 23: Odlitek (kopija) kipa svetega Jožefa (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	27
Slika 24: Kip Marije Device za Ekonomsko šolo Celje (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	28
Slika 25: Poškodovana zgradba zaradi eksplozije (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	29
Slika 26: Poškodovana freska v apsidi (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	30
Slika 27: Priprava na snemanje freske (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	30
Slika 28: Apsida (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	31
Slika 29: Kosi snete freske na tleh cerkve (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta) ..	31
Slika 30: Konservator Viktor Povše pri retuširanju (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	32
Slika 31: Zadnja večerja pred posegom (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	33
Slika 32: Zadnja večerja po končanem delu (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta).....	33
Slika 34: Marija z detetom (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	34
Slika 33: Sv. Barbara (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)	34
Slika 35: Stvarjenje Eve pred začetkom dela (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)	35
Slika 36: Stvarjenje Eve po končanem delu (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek).....	35
Graf 1: Poklic Viktorja Povšeta.....	37
Graf 2: Zaposlitev Viktorja Povšeta.....	38
Graf 3: Najobsežnejše delo Viktorja Povšeta.....	39
Graf 4: Razlika med konservatorstvom in restavracijom.....	40
Graf 5: Poklic poleg konservatorstva	41

NAMEN NALOGE

S to nalogo želimo prispevati k temu, da bi bilo delo Viktorja Povšeta bolj znano in cenjeno. Ker o njegovem delu v Celju ni veliko napisanega, smo vzeli to kot izziv in začeli raziskovati. Osredotočili smo se na spomenike v Celju in podrobneje preučili delo Viktorja Povšeta. Delo je potekalo tako, da smo opravili pogovor z Viktorjem Povšetom, ki je potekal v dveh delih, v katerem smo neposredno izvedeli, kako se je lotil projektov, katere tehnike je uporabljal, kako se je domislil rešitev, da je lahko ohranil dela. Opravili smo veliko terenskega dela in si večkrat ogledali cerkev svetega Danijela, Glavni trg in Marijino kapelo. Opravili smo še anketo, katere rezultati so bili v skladu z našimi pričakovanji, predstavljenimi v nadaljevanju.

HIPOTEZE:

1. Anketiranci bodo poznali poklicno delovanje Viktorja Povšeta.
2. Anketiranci ne bodo vedeli, kje je bil zaposlen.
3. Anketiranci bodo vedeli za Povšetovo konservatorsko delo v cerkvi sv. Danijela.
4. Anketiranci bodo poznali razliko med konservatorstvom in restavracijom.
5. Anketiranci bodo vedeli, da se je Povše ukvarjal tudi s slikarstvom.

1 UVOD

To raziskovalno nalogo smo pripravili dijakinji 2. letnika ŠCC Gimnazije Lava ter dijak 3. Srednje šole za strojništvo, mehatroniko in medije Šolskega centra Celje.

Velikokrat smo se, namesto da bi sedeli v razredu, odpravili v središče Celja in na licu mesta spoznavali našo kulturno dediščino. Naša profesorica je večkrat rekla, da se moramo »naučiti brati arhitekturo«, saj nam sama o sebi lahko veliko pove. Na tak način smo spoznavali antične, srednjeveške, baročne in druge spomenike. Srečali smo se s pojmi, kot npr. predstavitev in situ ter konservatorstvo.

Temo za nalogo o konservatorskih dosežkih gospoda Viktorja Povšeta nam je predlagala profesorica Povšetova. Ker nam je bilo konservatorstvo zanimiva in malo poznana dejavnost, smo sprejeli izziv in začeli raziskovati. Osredotočili smo se na dela, ki jih je v Celju odkril in konserviral Viktor Povše.

INTERVJU Z VIKTORJEM POVŠETOM

1. Študirali ste na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Kaj Vas je pripeljalo do tega, da ste se odločili za pot konservatorja?

V 4. letniku akademije sem se srečal s prof. Mirkom Šubicem. Študentom je predaval o pomembnosti ohranjanja naše kulturne dediščine, o reševanju kipov, slik in fresk. Profesor Šubic nas je študente povabil v ateljeje Republiškega zavoda za spomeniško varstvo, da si ogledamo, kako to delo teče.

2. Torej ste že kot študent Akademije delali na zavodu za spomeniško varstvo?

Ja, prof. Šubic me je vzel tudi na terensko delo v Crngrob, na grad Brežice, v Pangrč Grm na Gorjancih l. 1959, naslednje leto zopet na brežiški grad, l. 1961 pa v Slap pri Vipavi in v Krško vas.

3. Omenili ste, da ste se po koncu podiplomskega študija dodatno izpopolnjevali v Rusiji. Kako ste prišli do tja?

Prešernov sklad je za študijsko leto 1963/64 razpisal štipendijo za študij konservatorstva v tujini. Leta 1964 sem dobil štipendijo Prešernovega sklada za študij v Rusiji.

4. Kje v Rusiji ste študirali?

Zvezno ministrstvo za kulturo v Moskvi je pripravilo program mojega izobraževanja pri njih. Najprej so me poslali v državni znanstvenoraziskovalni atelje v Moskvi, nato pa v laboratorije Akademije znanosti in umetnosti.

5. Katero delo bi rekli, da je Vaše najljubše, ki ste ga opravili v Celju?

Tehnično najbolj zahtevno delo je bil strop Marijine kapele. Medtem ko sem v Marija Gradcu odkrival freske, je prišel k meni opat Friderik Kolšek. To je bilo spomladi leta 1968. Dejal je: »Ko smo začeli urejati kapelo, so se med urejanjem pokazale barve in bi vas prosil, če bi lahko to pregledali in povedali, kaj to je. Dogovorila sva se za srečanje, kjer pa sem med delom odkril pod mnogimi plastmi beležev gotsko slikarijo. To je bilo nekaj unikatnega, tega nisem videl še nikjer.«

2 VIKTOR POVŠE, NJEGOVO ŽIVLJENJE IN DELO

Akademski slikar in akademski konservator specialist Viktor Povše se je rodil 18. 6. 1933 v Podturnu pri Dolenjskih Toplicah. Tu je začel leta 1939 hoditi v osnovno šolo, nadaljeval pa jo je v Kočevskih Poljanah, kamor se je družina preselila. Jeseni 1947 se je vpisal v gimnazijo v Novem mestu. Njegov učitelj risanja, profesor Vladimir Lamut, je kmalu opazil njegovo veliko nadarjenost za risanje. Navdušil ga je za slikarsko akademijo v Ljubljani, kamor je bil sprejet po uspešno opravljenih sprejemnih izpitih. Tam je imel odlične profesorje. Med drugimi so ga učili tudi prof. Pengov, prof. Božidar Jakac, prof. Gojmir Anton Kos in prof. Pregelj.

V 4. letniku akademije pa se je srečal s prof. Mirkom Šubicem, ki je predaval študentom o pomembnosti konserviranja in ohranjanja naše kulturne dediščine, o reševanju kipov, slik in fresk. Profesor Šubic je študente povabil v ateljeje Republiškega zavoda za spomeniško varstvo, da si pogledajo kako to delo teče. Tako je Viktor Povše že kot študent Akademije za likovno umetnost ob prostem času delal v ateljejih prej omenjenega zavoda, ki je imel prostore v Narodni galeriji v Ljubljani. S konservatorji je hodil tudi na terenska dela, v Crngrob, na grad Brežice, v Pangrč Grm na Gorjancih l. 1959, naslednje leto zopet na brežiški grad, l. 1961 pa v Slap pri Vipavi in v Krško vas.

Terensko prakso v času podiplomskega študija je opravljal na Keblju nad Oplotnico, kjer so pod vodstvom prof. Šubica študentje konservirali baročne freske v gradu v Slovenski Bistrici. Konservirali so freske v tamkajšnji grajski dvorani ter v Martjancih, kjer so konservirali gotске freske v prezbiteriju tamkajšnje župnijske cerkve.

Po končani akademiji je študij nadaljeval na podiplomskem študiju za konservatorstvo. Njegov profesor je bil Mirko Šubic. Leta 1963 je diplomiral in pridobil naziv akademski konservator specialist.

Že pred koncem študija je kot štipendist Okraja Novo mesto l. 1962 dobil službo na novoustanovljenem Medobčinskem zavodu za spomeniško varstvo v Kostanjevici na Krki. Kot uslužbenec zavoda je zbiral likovno zapuščino akademskega slikarja Jožeta Gorjupa. Njegova dela pa je konserviral v ateljejih na likovni akademiji v Ljubljani. Ti posegi so bili tudi del njegovega diplomskega dela.

Ko so bili l. 1963 okraji v Sloveniji ukinjeni, je bilo ukinjeno tudi njegovo delovno mesto. Iste leta je Prešernov sklad za študijsko leto 1963/64 razpisal štipendijo za dodatni študij

konservatorstva v tujini. Štipendijo so mu podelili za osemmesečni študij v Rusiji, kasneje pa so jo podaljšali še za leto 1965.

Študiral je v Moskvi, kjer si je znanje izpopolnjeval na različnih oddelkih tamkajšnjega Republiškega in Zveznega inštituta za konservatorstvo. Tam se je seznanil z njihovim osnovnim načelom dela: »Umetnino rešuj z materiali, kakršni so uporabljeni v umetnini, ali z materiali, ki imajo sorodne lastnosti«. (Umetnostna kronika, 47, 2015, str. 28.) Srečal se je z različnimi konservatorskimi problemi: npr. reševanje likovnih stvaritev na papirju, reševanje oljnih slik na platnu, konserviranje tempernih slik, konserviranje ikon, kjer se je srečal tudi z razslojevanjem barvnih plasti.

Zvezno ministrstvo za kulturo v Moskvi, ki je za njegov študij pripravilo program, ga je želelo seznaniti tudi s konservatorskim delom v Petersburgu. Poslali so ga v tamkajšnje laboratorije Akademije znanosti in umetnosti ter v ateljeje Ruskega muzeja, kjer je študiral pri prof. Brindarovu. Študij v Petersburgu je zaključil v konservatorskih ateljejih Ermitaža pri prof. Kastrovu. Tu se je srečal s tehniko razsoljevanja zidov in kamnitih eksponatov, z reševanjem antične enkavstične slikarske tehnike in z metodo branja ugaslih tekstov z infra žarki.

V Moskvi se je srečal tudi s konservatorji iz Varšave. To znanstvo mu je odprlo tudi možnost spoznati način reševanja umetnostnih spomenikov na Poljskem in Češkem. Tako je l. 1968 obiskal državne konservatorske delavnice v Varšavi, kjer je znanje nabiral pri prof. Markoniju, leta 1969 pa se je v Krakovu pri prof. Kozlovskem seznanil z mikroskopskim preučevanjem pigmentov in barvnih prerezov na oljnih in tempernih slikah ter z načinom preučevanja različnih lesov.

Jeseni, l. 1964 se je preselil v Celje, kjer se je 16. novembra zaposlil na Zavodu za spomeniško varstvo Celje. Tu je ostal do l. 1966, saj je zmanjkalo denarja za konservatorja, zato je zavod prostovoljno zapustil. Od takrat dalje je vse do upokojitve delal kot samostojni kulturni delavec.

Novembra 1964 je kot uslužbenec Zavoda za spomeniško varstvo Celje konserviral več oljnih slik in gotskih kipov za Pokrajinski muzej Celje.

V svojem prostem času je rad posegel po čopičih in barvah. Naslikal je veliko portretov, krajin, vedut in tihožitij. Vendar je ostalo slikarstvo njegov hobi. Napisal je nekaj člankov in pripravil več predavanj o svojem delu doma in v tujini. Za svoje delo je dobil veliko priznanj in nagrad.

Konservatorski posegi:

- 1966 konserviranje 14 slik Križevega pota iz Solčave (Lerchinger)
- 1967 konserviranje 5 slik M. Pleinerja (1605) iz Petrovč
- 1968 dokončanje konserviranja gotskih fresk v Marija Gradcu
- 1968 jeseni začetek konserviranja:
 - gotske freske v kapeli Žalostne Matere božje v cerkve sv. Danijela v Celju
 - kamnite skulpture Pieta in iste cerkve (restavriranje je bilo končano 13.12.1969)
 - gotske freske prezbiterija v podružnični cerkvi sv. Barbare v Šmarju pri Jelšah.

- 1969 konserviranje baročnih fresk v podružnični cerkvi Marije na Pesku
 - 1970 konserviranje 23 slik in 8 lesenih kipov iz Krškega
- Konserviranje kamnitih gotških skulptur: Roženvenske Madone iz župnijske cerkve v Šempetru v Savinjski dolini, Roženvenske Madone in sv. Jakoba iz romarske cerkve na Ptujski gori za razstavo »Gotska plastika na Slovenskem«.
- Konserviranje oltarnih slik v župnijski cerkvi v Beltincih
- 1971 Odkrivanje in konserviranje gotških fresk v kapeli sv. Boštjana in sv. Fabiana na Sveti gori
- Odkrivanje štukatur ter baročnih skulptur iz oltarja v župnijski cerkvi v Malečniku
- 1972 konserviranje glavnega oltarja v župnijski cerkvi v Turnišču
- Konserviranje sedmih gotških kipov za razstavo »Gotska plastika na Slovenskem«: Lepa sočutna iz Brestanice, Sv. Urh iz Lesičnega, štiri reliefe s prizori iz legende sv. Otilije iz cerkve sv. Jošta nad Dreto, sv. Andrej, sv. Magdalena in sv. Miklavž iz Miklavža nad Čadranom, sv. Urh s Pohorja.
- Konserviranje kipa Sočutne iz Stare gore pri Podsredi
- 1973 snemanje, konserviranje in prenos na novo lokacijo freske sv. Mihaela iz Dražmirja
 - 1974 konserviranje Foitove zbirke iz Muzeja na gradu Velenje
 - 1975 Konserviranje 11 tabelnih slik apostolov iz kartuzije Pleterje
- Konserviranje kipa Roženvenske Madone iz Petrovč
- Konserviranje 24 oljnih slik iz kartuzije Pleterje, kasneje še 8 slik
- 1976 Odkrivanje in konserviranje kamnitega reliefa na glavnem oltarju v cerkve na Ptujski gori
 - 1977 konserviranje gotških fresk v podružni cerkve na Svibnem
- Odkrivanje in konserviranje gotških fresk in 4 baročnih kipov v Vitanju
- Začetek odkrivanja in konserviranja baročnih fresk v JZ-stolpu gradu Sevnica (delo končano 1979)
- Reševanje Langusove slike na pločevini, ki jo je poškodoval ogenj
- 1979 začetek snemanja fresk v Marijini cerkvi v Celju (delo je bilo zaključeno l. 1983)
 - 1984 konserviranje Kristusovega razpela iz stolnice v Kopru
- Konserviranje Čudodelnega križanega iz stolnice sv. Vida na Rijeki ter slike Zadnja večerja iz iste cerkve

- Konserviranje oltarnih slik, kip Pieta in slike Zadnja večerja iz samostana Stična
 - 1986 odkrivanje fresk v cerkvi na Svibnem
 - 1992 konserviranje slik iz levega in desnega oltarja pred prezbiterijem v cerkvi v Olimju
 - 1995 konserviranje treh oltarnih slik iz zbirke kapucinskega samostana v Celju
 - 1997 in 1998 konserviranje gorskih fresk v podružnični cerkvi Sv. Bolfenka v Jelovicah pri Majšperku
- Začetek konserviranja gotških fresk v župnijski cerkvi v Veliki Nedelji
- Konserviranje slike Stvarjenje Eve iz zasebne zbirke; slika je danes v Pokrajinskem muzeju Celje
 - 1998 odkrivanje in konserviranje stenskih poslikav v poročni dvorani v gradu Ormož
 - 2002 konserviranje slikarij v Kadilnici in na stropu konferenčne dvorane v gradu Ormož
 - 2003 konserviranje Brolovih fresk na stropu župnijske cerkve v Veliki Nedelji

Razstave:

- Oktober 1962 – ZLATA JESEN, razstava v Lamutovi galeriji v Kostanjevici na Krki (likovna kolonija)
- Maj 1976 – samostojna razstava v Galeriji Krško, »Krajine, portreti, tihožitja«
- November 1983 – samostojna razstava Zveze kulturnih organizacij Laško
- Leta 1987 – skupinska razstava restavradorjev v Kranju

Vажnejša predavanja:

- 16. 3. 1977 – v Dvorani Narodne galerije v Ljubljani v organizaciji Zveze kulturno prosvetnih organizacij občine Ljubljana-Center in Narodne galerije Ljubljana: »Prikaz konserviranja gotške plastike«
- 16. 1. 1974 – Delavska univerza Celje v dvorani Narodnega doma v Celju: »Gotska plastika na Slovenskem«
- 11. 12. 1980 – Turistično društvo Celje: »Konservirani kulturnozgodovinski spomeniki na celjskem območju«
- 7. 2. 1970 – Slavistično društvo podružnica Celje: »Konserviranje umetnin«
- 3. 12. 2003 – Medobčinska matična knjižnica Žalec: »Ali je Primicova Julija res Primicova Julija«

Film:

- RTV SLOVENIJA - Oddaja o konservatorstvu

Priznanja in nagrade:

- 1964 – Nagrada Prešernovega sklada: Študijska štipendija za dvoletni študij v tujini
- 1972 – Mednarodna štipendija za en semester študija v Pragi.
- 17. 7. 1979 – Grb mesta Celje za zasluge pri ohranjanju kulturnozgodovinskih spomenikov
- 8. 2. 1980 – Priznanje za izjemne konservatorske dosežke in ohranitev dragocenih umetnin
- 11. 4. 2003 – Srebrni celjski grb Mestne občine Celje za izjemne dosežke na področju konserviranja in ohranjanja kulturne dediščine Celja

3 KONSERVATORSKI POSEGI V CERKVI SV. DANIJELA

Cerkev svetega Danijela je bila zgrajena v sredini 12. stoletja, današnjo obliko pa je dobila leta 1306. Skozi leta je doživela mnogo prenov in preureditev. V baroku so jo barokizirali. Cerkev so na novo obokali, dogradili so dve kapeli, prezbiterij so spremenili v apsidno, ki jo je poslikal slovenski baročni slikar Franc Jelovšek. V 19. stoletju, ko se je začelo razvijati konservatorstvo in so poudarjali prvotni izgled zgradb, so cerkev regotizirali. K večjim posegom sodi tudi odstranitev baročne apside, pri tem pa so uničili Jelovškove freske.

Leta 1963 je celjski opat, Friderik Kolšek, začel v cerkvi z velikimi obnovitvenimi deli, ki so trajala več let in so prinesla mnogo novih odkritij.

3.1 URA NA ZVONIKU

Ura na zvoniku je bila Povšetovo prvo delo v Celju. Začel je delati jeseni leta 1965. Površina ure je bila zelo velika. Delavcem je naročil, naj za osnovo naredijo popolnoma črn omet in ko bo ta suh naj nanj nanesejo še belega. Nato je iz belega ometa izrezal številke. Še danes se, po toliko letih, lepo vidijo. Tehnika, ki jo je uporabil, se imenuje zgraffito.

Slika 1: Ura na zvoniku (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

3.2 KAPELA ŽALOSTNE MATERE BOŽJE

Slika 2: Strop v Marijini kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

3.2.1 OBOK

Odkrivanje gotških fresk v kapeli Žalostne Matere božje velja za Povšetov najljubši in največji projekt v Celju. Z delom v Marijini kapeli je začel jeseni leta 1968.

Takrat ga je celjski opat, Friderik Kolšek, obiskal v Marija Gradcu, kjer je Viktor Povše odkrival stenske poslikave. Povedal mu je, da se je obnova v celjski, takrat še župnijski, cerkvi že začela in da so se med obnovo pokazale barve. Z odkrivanjem barvnih poslikav sta poskusila že Izidor Mole, ki je bil takrat vodja konservatorskega oddelka pri Republiškem zavodu za spomeniško varstvo v Ljubljani, in Viktor Snoj. Oba sta bila prepričana, da se fresk ne da odkriti. Prosil je Povšeta, da si pride ogledat cerkev. Pri sondiranju barvnih plasti je Povše ugotovil, da se s klasično tehniko odkrivanja fresk, to je s spodrezovanjem barvnih plasti, stenskih slikarij ne da odkriti. Problem je bil, da je bil osnovni belež, na katerem je bila naslikana slikarija, nanešen s širokim

čopičem, ki je imel kratke in trde ščetine. Belež pa je bil veliko gostejši kot tisti, ki se nanaša na stene stanovanj. Zaradi tega je bil osnovni belež valovit in če bi pogledali pod mikroskopom, je izgledal tako, kot sveže preorana njiva. Če bi želel priti do barve s spodrezavanjem, bi ali dobil samo linijo, torej črte – vrhove brazd, ali pa bi moral odstraniti vrhove, da bi dobil barvo, ki je bila na dnu brazd. Takšen način odkrivanja stenskih slikarij res ni bil mogoč. Vsak problem pa ima svojo rešitev, tako pravi gospod Povše, zato je skalpel, ki ga konservatorji uporabljajo za spodrezovanje barvnih plasti, obrnil narobe in začel z njim rahlo udarjati po beležu. Ta se je začel lepo lomiti in kmalu se je pokazala barva. Navdušen, da je odkril način, kako odstraniti belež, je sporočil opatu, da se stenske slikarije da rešiti. Opat Kolšek se je takoj dogovoril z njim za odkrivanje in konservacijo stenskih poslikav v kapeli.

Z delom je Povše začel že jeseni 1968. Ker pa je bilo pozimi v cerkvi prehladno za delo na steni, je delo prekinil in ga nadaljeval spomladi 1969. leta. Odkrivanje je bilo tehnično zelo zahtevno. Omet je bil skoraj povsod odstopljen od zidu, saj je med drugo svetovno vojno na cerkev padla bomba. Pri tem se je podrla severna baročna kapela. Tako je bilo omet potrebno najprej utrditi in povezati s podlago. Omet je utrjeval z injiciranjem tekoče malte in šele, ko je bil le ta dobro povezan z osnovo, je pričel z odkrivanjem stenskih slikarij. Izdelal si je orodje, saj na trgu ni bilo nič podobnega, da je stenske slikarije lahko odkril. Tako je pri tem delu iznašel nov način odkrivanja stenskih poslikav in novo orodje.

Ko so bile stenske slikarije v celoti odkrite, se je pokazalo, da so stenske slikarije nad okni v kapeli uničene. Zavod za spomeniško varstvo je tam izvedel utrjevanje ometa z injiciranjem tekoče cementne malte pod velikim pritiskom s kompresorjem, tako je bila na tistih mestih slikarija popolnoma uničena. Tam so bili prizori: Marija z Jezusom, Veronikin prt in Janez Evangelist. Direktor Zavoda za spomeniško varstvo Celje je želel, da se te manjkajoče dele rekonstruira – doslika, a Povše se je držal načela, da se manjkajočih gotskih slikarij ne rekonstruira oz. ne dopolnjuje, zato je poškodovana polja le toniral, da bele površine optično ne bi motile opazovalcev.

3.2.2 STENE

V Marijini kapeli pa ni bil le odkrit in konserviran obok, ampak tudi stene. »Barok je namreč v njej naredil ogromno škode. Zazidali so molilne niše, zgradili kor, odstranili kamnite gotske skulpture z bogatih kamnitih konzol in jih nadomestili z lesenimi baročnimi. Stene v kapeli so bile pokrite z debelim ometom.« (Um. kronika, str.34)

»Pri obnovi je bil kor odstranjen. Zidarji so odstranili tudi vse omete do temeljne zidave.« (Um. kronika, str. 34) Nadomestili so jih z rekonstruiranim gotskim ometom. Takega načina reševanja gotskih sten se je Povše naučil pri prof. Kozlowskem v Krakovu.

Slika 3: Rekonstruiran omet, oljna slika v kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

Tudi slike, ki danes krasijo Marijino kapelo, je konserviral Viktor Povše.

Jeseni leta 1969 so bila dela v kapeli gotova, 13. decembra istega leta pa je bila slavnostna otvoritev.

Slika 4: Oljna slika v kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

3.2.3 RENESANČNA VRATA

Slika 5: Renesančna vrata (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Vhodna vrata v kapelo Matere božje so današnjo obliko dobila leta 1646. Vrata so lep primer kovaške umetne obrti. Kovinski deli so bili prebarvani. Skozi čas so vrata postala umazana in črna, zato so jih dobrih 100 let kasneje obnovili.

Viktor Povše je dobil naročilo, naj poišče originalno barvo. Odkril je, da se pod baročno prenovo skriva zelo dobro ohranjena renesančna barvna plast. Zopet se mu je pokazala priložnost, da pokaže, kaj se je naučil v Moskvi. »Rusi so razvili metodo, da so sneli novejšo plast, če je bila zelo kvalitetna, in jo prenesli na novo osnovo, staro plast, pa so restavrirali na stari podlagi.« (Umetnostna kronika, str. 28) Tako je storil tudi on. Prvič v Sloveniji je razslojil barvne plasti in tako ohranil obe poslikavi, baročno, ki jo je prenesel na novo osnovo (leseno ploščo) in renesančno, ki jo je retuširal na prvotnem nosilcu (železna plošča).

Slika 6: Razslojevanje barvnih plasti; levo: barok, desno: renesansa (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

3.2.4 STENSKA SLIKARIJA NAD VRATI V KAPELO

Tudi stena nad vrati je poslikana. Slikarija predstavlja rajski vrt (hortus conclusus), kar je potrdila komisija, ki so jo sestavljali doktor Cevčeva, doktor Cevc in doktor Stele.

Slika 7: Freska pred retuširanjem (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Zidarji so pri odstranjevanju beleža na stenah v cerkvi skoraj do nerazpoznavnosti uničili ta motiv. S počasnim retuširanjem, pikico za pikico, mu je tudi to stensko sliko uspelo rešiti.

Slika 8: Freska nad vrati Marijine kapele po končanih delih (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

3.2.5 PIETA

Med zimo, ko ni odkrival fresk na stropu kapele, je v ateljeju reševal kamniti kip Pieta. Bila je preslikana kar šestkrat. Preslikave je odstranjeval plast za plastjo, do prvotne, ki je bila zelo lepo ohranjena. Za odstranjevanje sekundarno nanešenih barvnih plasti je porabil kar sedemsto ur.

1971 so kip poslali na razstavo jugoslovanske umetnosti v Parizu, kasneje pa še na razstavo Stabat Mater v Salzburg. Med 83 skulpturami iz vseh evropskih držav je bila med najlepšimi.

Slika 9: Pieta v Marijini kapeli (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

3.3 PREZBITERIJ

Leta 1972 se je opat Friderik Kolšek odločil preurediti tudi prezbiterij.

Pri sondiranju sten je na severni steni Viktor Povše odkril fresko Pohod Sv. treh kraljev. Bila je dobesedno zazidana. V baroku so steni, da bi jo izravnali, prekrili z opečnatimi zidaki. Pod to plastjo je bila stena na gosto nasekana, da se je nov omet lahko dobro prijel, pod šestimi plastmi beležev pa je bila gotoska slikarija. Vse, kar ni bilo del freske, je Viktor Povše odstranil, rane, nastale zaradi kasnejšega ometavanja stene, zaplombiral, plombe pa retuširal. Prizor ni v celoti ohranjen, saj je bil pri barokizaciji deloma uničen.

Slika 10: Freska Pohod Svetih treh kraljev, (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

Pri reševanju sten v prezbiteriju je Povše odkril tudi fragmente Jelovškove poslikave baročne apsida. To so bili delčki velike kompozicije, ki je predstavljala svetega Danijela v levnjaku.

Opat fragmentov ni želel imeti. Želel je, da se odstranijo. Povšetju je bilo žal, da bi jih zidarji uničili, zato jih je snel in prenesel na premični nosilec (lesno ploščo). Danes so del zasebne zbirke.

Slika 11: Fragmenti Jelovškove stenske poslikave iz oltarnega prostora (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Na stropu so po obnovitvenih delih ostala tri prazna polja med kamnitimi rebri, ki jih je na željo naročnika doslikal Viktor Povše. Kopiral je ohranjene motive s stropa prezbiterija. Naredil pa je tudi rekonstrukcijo rastlinske ornamentike na slavaloku.

3.4 OBOK GLAVNE LADJE IN KRSTILNA KAPELA

Tudi stenske poslikave, ki danes krasijo strop glavne ladje, je do konca odkril Povše. Obok je okrašen s stiliziranimi rastlinskimi elementi. Slikarija ob kamnitih rebrih je bila močno poškodovana, vendar ne toliko, da se ne bi videlo, kakšna je bila gotska poslikava. Zato je manjkajoče dele ob rebrih oboka rekonstruiral.

Pri sondiranju sten v ladjah je pod debelimi plastmi beleža odkril, da so stene in strop v zaključku južne stranske ladje poslikane. Odstranil je belež in preslikave, poškodbe zaplombiral in retuširal. Danes je prostor preurejen v krstilnico.

Slika 12: Strop krstilnice (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

4 GLAVNI TRG

Slika 13: Pogled na Glavni trg (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

Na Glavnem trgu, kjer je včasih stal sramotilni steber za zločince in prestopnike, so l. 1776 postavili Marijino znamenje. Visok steber na trikotnem podstavku nosi kip Marije Device. Ob stebru stojita na podstavku baročna kipa sv. Roka in sv. Florijana, poleg njiju pa so celjski meščani v 19. stoletju postavili še kip sv. Jožefa. Na straneh podstavka so posvetilni napisi iz 19. stoletja v slovenščini, nemščini in latinščini.

Slika 14: Detajl – Marijino znamenje (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Viktor Povše nam je povedal, da na trgu ne stojijo več originalni kipi, saj so bili ti zaradi dežja in zmrzali preveč uničeni. Kipe so rekonstruirali restavratorji iz Poljske, profesor na likovni akademiji iz Varšave, Adam Roman, in njegov asistent Kos. Pri obnovi kipov so originalom manjkajoče dele dodelali, izdelali kalupe in kipe vlili iz betona. Povše se spominja, da so originale prestavili v župnišče. Ker se dolgo časa zanje nihče ni zmenil, ne Občina ne Pokrajinski muzej Celje, so jih uničili in odpeljali na smetišče. Žal zaradi neprimernega odnosa do spomenikov tudi kipi (kopije), ki danes stojijo na trgu, niso pravilno zaščitene in že vidno propadajo.

Slika 15: Detajl – Marijino znamenje, sveti Florjan pred začetkom del (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Slika 16: Detajl – Marijino znamenje, sveti Florjan, kopija (današnje stanje) (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Na trgu najdemo tudi fragmente renesančne poslikave na fasadah hiš Glavni trg 17 in Glavni trg 8. Tudi te bi morali bolje zaščititi.

Slika 18: Freske na hiši na Glavnem trgu št. 8 (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

Slika 17: Freske na hiši na Glavnem trgu št. 17 (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

4.1 PIETA NA GOSPOSKI ULICI

Na Gosposki ulici v Celju se nahaja Pieta, ki je bila zaradi stalne izpostavljenosti dežju, temperaturnim spremembam, zmrzali in številnim golobom precej poškodovana. Viktorja Povšeta so prosili, da jo očisti in konservira. Pri tem je ugotovil, da je bila Pieta že nekajkrat preslikana. Dobil je naročilo, da preslikave odstrani do originala.

Slika 19: Pieta pred posegom (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Ob vrnitvi na prvotno mesto so nišo uredili. Zavod za spomeniško varstvo je poskrbel tudi za primerno zaščito kipa – zasteklitev niše. Po besedah Viktorja Povšeta ta Pieta izhaja iz 16. stoletja, stara je toliko, kolikor je stara hiša, v kateri se nahaja.

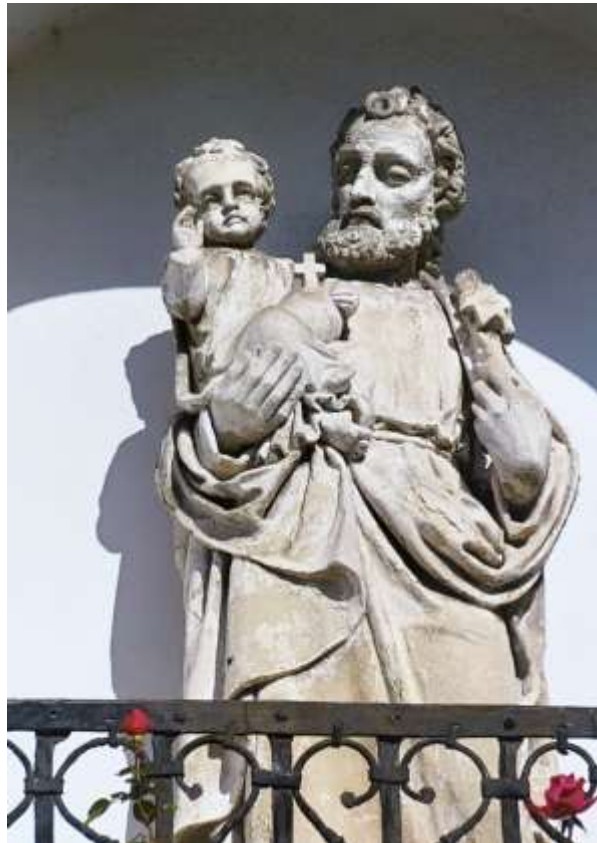
Slika 20: Pieta danes (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

4.2 KIPI NA JOŽEFOVEM HRIBU

Tudi kipe na fasadi cerkve sv. Jožefa in kapeli sv. Jožefa so restavrirali poljski strokovnjaki. Kipi so bili večino svojega obstoja zunaj, na odprtem, zato so bili zelo poškodovani. Kip Jezusa in svetega Jožefa je urejal restavrator Adam Roman, ki je po rekonstrukciji iz **biksa** naredil formo in iz koščkov sestavljal negativ. Potem je vse skupaj odlil v mavec. Original svetega Jožefa, ki so ga tako rekoč oblekli, je v kapeli na poti proti cerkvi svetega Jožefa in tudi tam že razpada.

Slika 21: Sveti Jožef pred začetkom del (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Slika 22: Sveti Jožef v kapeli, urejen original Slika (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Odlitek tega kipa je na fasadi cerkve sv. Jožefa. Oba kipa stojita praktično na prostem, nezaščitena pred dežjem in zmrzaljo in počasi propadata.

Slika 23: Odlitek (kopija) kipa svetega Jožefa (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

5 KIP MARIJE DEVICE NA VRUNČEVI ULICI

Na visokem, bogato členjenem podstavku danes zopet stoji baročni kamnit kip Device Marije. Kip je dolgo ležal na dvorišču Župnijskega urada Celje. Verjetno je dolgo ležal na mokrih tleh, saj je bil prepojen z vodo. V reševanje so ga zaupali Povšetu. Postopek, ki si ga je za reševanje kipa izmislil sam, je bil zelo dolgotrajen. Kip so nekaj mesecev namakali v apnenem cvetu. Tako se je kamen prepojil z apnenim cvetom. Kasneje, pri sušenju, je voda iz kipa izhlapela, kalcijev hidroksid, ki je bil prej raztopljen v vodi, je karboniziral v kalcijev karbonat in tako utrdil razrahljani kamen. Tudi ta kip danes ni primerno zaščiten.

Slika 24: Kip Marije Device za Ekonomsko šolo Celje (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

6 MARIJINA CERKEV

Cerkev Marijinega vnebovzetja, ki so jo nekoč imenovali minoritska, kasneje nemška, danes pa Marijina, je enoladijska. Na vzhodu se končuje s plitko polkrožno apsidno, na levi je vhod v zakristijo, na zahodu pa je kor, podprt z dvema bogato okrašenima slopoma in šestimi pilastri. Desno od kora je lurška kapela, še bolj proti zahodu pa je velika veža, nad katero je zgrajen zvonik. Cerkev stoji na trgu, ki se danes imenuje Prešernov trg.

Prvotno cerkev so tu postavili že l. 1214. Zraven je bil zgrajen tudi minoritski samostan. Cerkev je doživela več prezidav, ki so bile pogojene s spremembami okusa ljudi pa tudi obnov, saj je večkrat pogorela in bila močno poškodovana. Današnjo obliko je cerkev dobila l. 1745. Cerkev je bila na novo obokana, dobila je nov oltarni prostor, ki ga je poslikal Franc Jelovšek. Ob požaru l. 1797 je bila cerkev zopet močno poškodovana. Cerkev niso več prenavljali in tudi minoritski samostan je cesar Franc I. leta 1808 razpustil. Šele leta 1811 so celjski meščani dobili dovoljenje za prenovo cerkve. Lahko jo uporabljajo, vendar jo morajo obnoviti na lastne stroške ter ji postaviti nov oltarni prostor. Tako je nastala današnja apsidna, ki je bila precej krajša od prvotnega oltarnega prostora. Leta 1813 jo je poslikal Matija Schiffer. Na 90 m² je naslikal prizor Marijinega vnebovzetja. Freska je kompozicijsko sestavljena iz dveh delov, ki pa sta med seboj povezana. Spodaj so apostoli, ki kažejo z rokami na nebo ter opozarjajo druge na dogodek, ki je tam naslikan. Marija se na oblaku dviga v nebo h Kristusu. Nad njo sedi na oblaku Bog oče, čisto na vrhu v sredini pa je upodobljen Sv. duh.

Kasneje, l. 1817, so star prezbitarij podrli in na njegovem mestu zgradili Kresijo, v kateri se je nazadnje nahajala Ljubljanska banka in ČGP Delo. Ta zgradba se je konec l. 1979 podrla zaradi eksplozije plina, ki je močno poškodovala tudi apsidalno steno s Schifferjevo fresko. Ker je bila apsidalna stena naknadno prizidana k ladji, bolj kot nekakšna kulisa, z ostalo zgradbo ni bila organsko povezana. Stena je bila tanka, zato je zaradi eksplozije močno razpokala, deli freske so odpadali in statiki so se bali, da se bo apsidalna stena podrla. Potrebno jo je bilo takoj utrditi, ta poseg pa bi za vedno uničil stensko poslikavo. Zavod za spomeniško varstvo Celje se je odločil, da je potrebno fresko ohraniti in jo sneti, da bi lahko popravili in statično uredili steno.

Slika 25: Poškodovana zgradba zaradi eksplozije (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Slika 26: Poškodovana freska v apsi (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Da slikarije ne bi poškodovali pri snemanju in da barvna plast ne bi odpadla, je moral konservator najprej slikarijo zaščititi. Freske je prelepil z več plastmi gaze. Ker so bili kosi težki, jih je še dodatno prelepili z juto. Kose je nato oštevilčil, stike med njimi pa dodatno označil z dvojnimi trikotniki. »Da ne bi bilo težav pri vračanju freske na njeno prvotno mesto, je 25 cm od horizontale in vertikale zavrtal globoke luknje v steno in vanje vstavil zatiče, ki so iz površine freske gledali točno 20 mm.« (D. Povše, Schifferjeva freska in ..., str.13 in 14). Zatiči so služili zidarjem za orientacijo, kako debel omet lahko naredijo, da bo stenska slikarija po vračanju nazaj na istem mestu, kot je bila pred snemanjem.

Snemanje je zahtevalo veliko predpriprav. Sneti fresko z ravne površine in jo kasneje vrniti nazaj ni problem. Tu pa je bila stena polkrožna, dobila pa bo tudi nov omet. Potrebno je bilo iznajti rešitev, kako narediti nov omet tako, da bo imela apsida enake mere kot pred eksplozijo. Če bo omet debelejši, bo površina apsidalne stene manjša in bo stenska slikarija prevelika, če bo omet tanjši, bo površina stene prevelika in bo freske premalo. Kompozicija je bila ogromna, zato je bilo potrebno snemanje po delih. Fresko je Povše najprej razrezal na manjše dele. Paziti je bilo treba, da rezi niso šli preko figur. Da bi pri tem postopku poškodoval čim manj freske, so morali biti rezi tanki, globoki pa vsaj 2 cm. Spodnji kosi freske so bili največji. Visoki so bili kar 2,30 m, proti vrhu pa so se manjšali. Druga vrsta je bila visoka le še 2,03 m, tretja 1,6 m, na vrhu pa so bili kosi čisto majhni. Kompozicija je bila razrezana na 63 delov.

Slika 27: Priprava na snemanje freske (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Snemanje so začeli spodaj, vsak kos posebej. Položili so jih na iverne plošče. S hrbtne strani so odstranili ves star omet, tako da so bili kosi debeli le še 3 mm. Vračanje posameznih kosov freske se je začelo junija 1982. Šele ko so bili vsi kosi nalepljeni, so odstranili juto in zaščitne plasti gaze. Pri natančnem pregledu freske je konservator Povše ugotovil, da je bila freska v preteklosti že popravljena in deloma preslikana. Leta 1881 je fresko prvič obnovil Schwach, drugič pa leta 1935 Matej Sternen. Sledi o Jelovškovi slikarji ni bilo. Pri analizi slikarske podlage se je izkazalo, da Schiffer Jelovškove freske ni direktno preslikal. Verjetno je prevzel njeno kompozicijo, vendar je na apsidalno steno nanese nov omet in fresko naslikal nanj. Da je bilo potrebno kasneje Schifferjevo fresko tolikokrat popravljati, je bila kriva slaba slikarska podlaga. Slikarjev zidar je namesto iz apnenčastega peska in apna pripravil podlago iz neoprane mivke in apna, kar pa je tehnološko zelo slabo.

Slika 28: Apsida (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Slika 29: Kosi snete freske na tleh cerkve (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Dela na freski so bila končana leta 1983.

Slika 30: Konservator Viktor Povše pri retuširanju (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

V naslednjih dveh letih je Viktor Povše konserviral tudi oljne slike iz vhodne cerkvene veže in iz prostora pod zvonico ter obe oltarni sliki.

7 KAPUCINSKI SAMOSTAN

Leta 1955 je Povše dobil naročilo za reševanje oltarnih slik iz samostanske cerkve kapucinov v Celju. Konserviral je štiri oltarne slike, ki pa se danes ne nahajajo več v cerkvi, ampak v prostorih njihovega samostana.

Slika 31: Zadnja večerja pred posegom (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Slika 32: Zadnja večerja po končanem delu (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

8 POKRAJINSKI MUZEJ CELJE

Za Pokrajinski muzej Celje je prvič delal še kot delavec Zavoda za spomeniško varstvo Celje. Leta 1965 je za muzej uredil in konserviral 11 slik:

1. Portret mladeniča, pastel, inv. št. MMC/S-363
2. Kristus nese križ, vezenina, inv. št. MMC/S-369
3. Dva moža in pes, o. pl., inv. št. MMC/S-332
4. Mitološki prizor z dvema ženama, o. pl., inv. št. 322
5. Podoba mladeniča, o. pl., inv. št. MMC/S-348
6. MB z detetom, o. pl., inv. št. MMC/S-331
7. Svetnik z angelom, o. pl., inv. št. MMC/S-341
8. Kristus nese križ, o. les, inv. št. MMC/S-320
9. Podoba mladeniča, o. pl., inv. št. MMC/S-863
10. Podoba moža, o. pl., inv. št. MMC/S-856
11. Tihožitje z žensko figuro, o. pl., inv. št. MMC/S-250

Kasneje istega leta pa je uredil in konserviral (odstranil preslikave in utrdil originalno barvno plast) lesene gotske kipe, ki so danes v gotski sobi Pokrajinskega muzeja Celje.

Slika 34: Sv. Barbara (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

Slika 33: Marija z detetom (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

Leta 1997 je prejel naročilo za ureditev slike Stvarjenje Eve. Slika je naslikana z oljnimi barvami na platno. Bila je del zapuščine dr. Dolanca iz Laškega. Njegov sin, ki živi v Švici, je Povšeta prosil, da sliko uredi in odda tisti kulturni organizaciji v Sloveniji, ki bo krila stroške dela. Leta 2004 je Pokrajinski muzej Celje plačal celotno delo (snemanje preslikav, utrjevanje originalne barvne površine in retuširanje poškodb) in danes bogati njihove razstavne prostore.

Slika 35: Stvarjenje Eve pred začetkom dela (foto: osebni fotografski arhiv Viktorja Povšeta)

Slika 36: Stvarjenje Eve po končanem delu (foto: Gaja Zabukovšek Lipovšek)

ANKETNI VPRAŠALNIK

Smo dijaki srednje šole in z mentorico raziskujemo življenje in delo Viktorja Povšeta v Celju. Za pomoč pri izpolnjevanju ankete se vam najlepše zahvaljujemo.

1. Vprašanje:

Viktor Povše je znan celjski

a) slikar	b) grafik	c) konservator
37	17	31

2. vprašanje:

Viktor Povše je bil zaposlen na/v:

a) Pokrajinski muzej Celje	b) Zavod za varstvo kulturne dediščine	c) Likovni salon
Celje		
43	22	10

3. vprašanje:

Povšetov opus je zajel celotno obnovo notranjosti: **CERKVE SV. DANIJELA**

Pravilno: 23 Napačno: 57

4. vprašanje

Razlika med konservatorstvom in restavratorstvom je v: **OHRANITEV SPOMENIKA V NJEGOVEM PRVOTNEM IZGLEDU**

Pravilno: 20 Napačno: 65

5. vprašanje:

Poleg svojega pomembnega dela se je Viktor Povše ukvarjal še s **SLIKARSTVOM.**

Pravilno: 60 Napačno: 25

V anketi so sodelovali dijaki s Šolskega centra Celje in članice Univerze za tretje življenjsko obdobje.

Izvedli smo jo februarja 2020. Vzorec je zajemal 85 oseb.

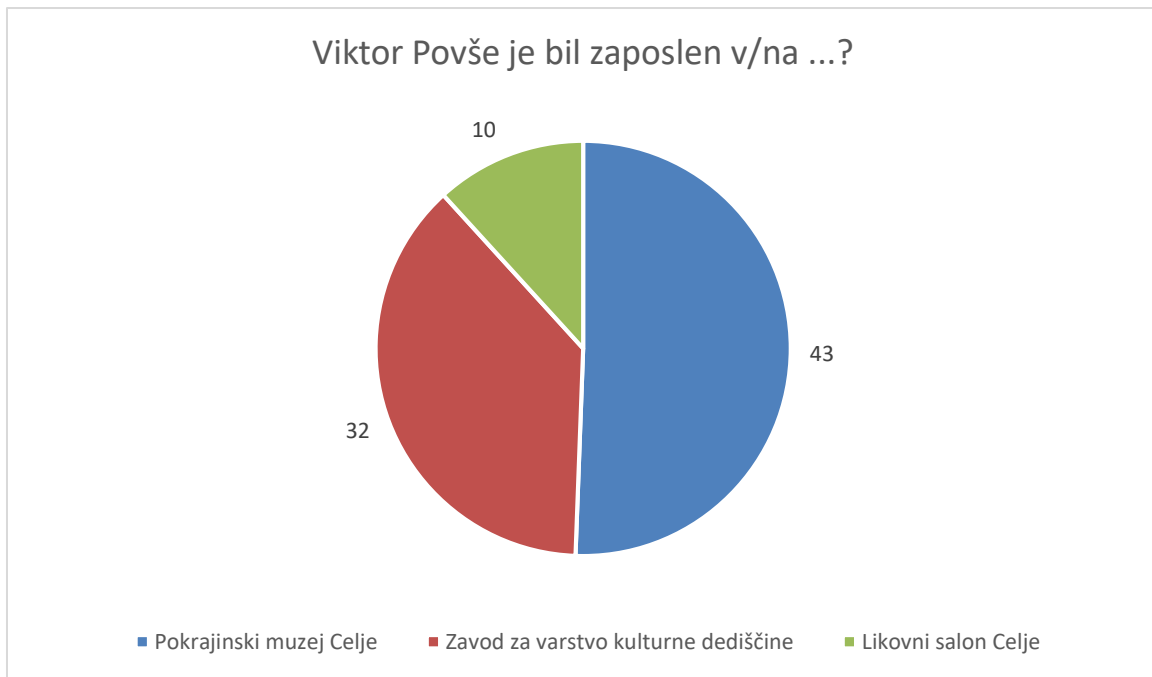
HIPOTEZE:

6. Anketiranci bodo poznali poklicno delovanje Viktorja Povšeta – **POTRJENA**
7. Anketiranci ne bodo vedeli kje je bil zaposlen – **POTRJENA**
8. Anketiranci bodo vedeli za Povšetovo konservatorsko delo v cerkvi sv. Danijela – **OVRŽENA**
9. Anketiranci bodo poznali razliko med konservatorstvom in restavratorstvom – **OVRŽENA**
10. Anketiranci bodo vedeli, da se je Povše ukvarjal tudi s slikarstvom – **POTRJENA**.

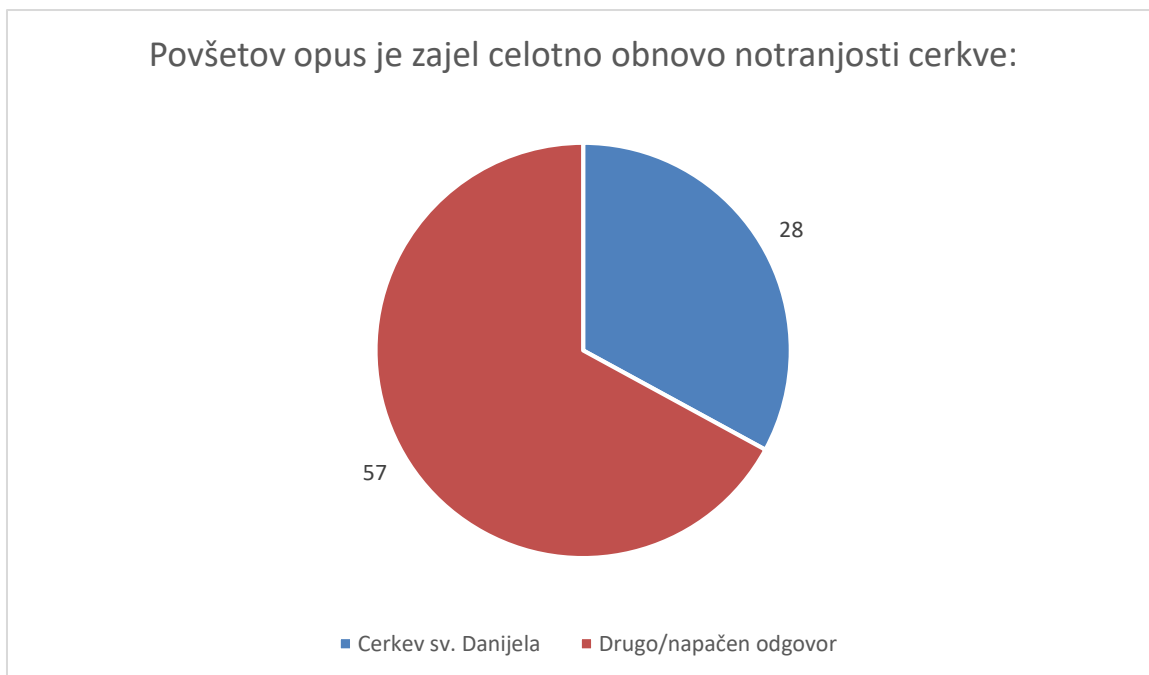
Graf 1: Poklic Viktorja Povšeta

V prvem anketnem vprašanju smo anketirance spraševali, kaj je bil po poklicu Viktor Povše. Pravilni so bili vsi trije odgovori, večina pa je odgovorila, da je bil slikar. S tem so potrdili našo prvo hipotezo.

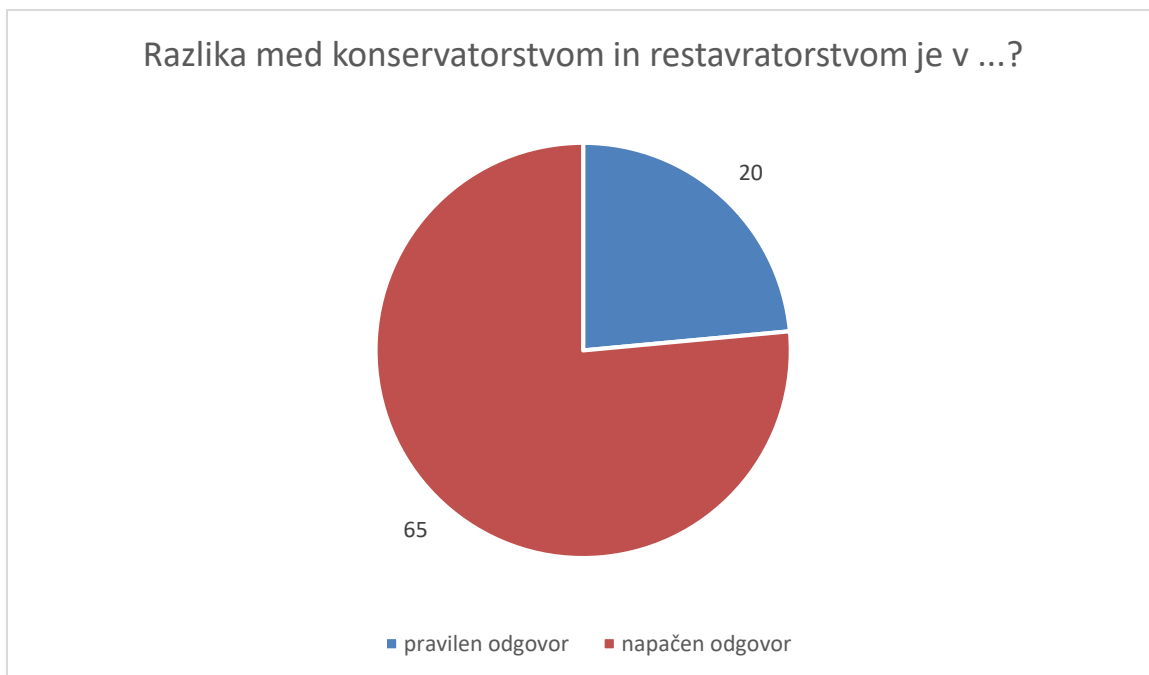
Graf 2: Zaposlitev Viktorja Povšeta

Drugo vprašanje se je nanašalo na to, kje je bil Viktor Povše zaposlen. Zaposlen je bil na Zavodu za varstvo kulturne dediščine, kar je odgovorilo 22 anketirancev. Največ anketirancev je odgovorilo, da je bil zaposlen v Pokrajinskem muzeju Celje, 10 pa, da je bil zaposlen v Likovnem salonu Celje. Naša hipoteza je predvidevala, da anketiranci ne bodo vedeli, kje je bil zaposlen, ta pa je bila potrjena.

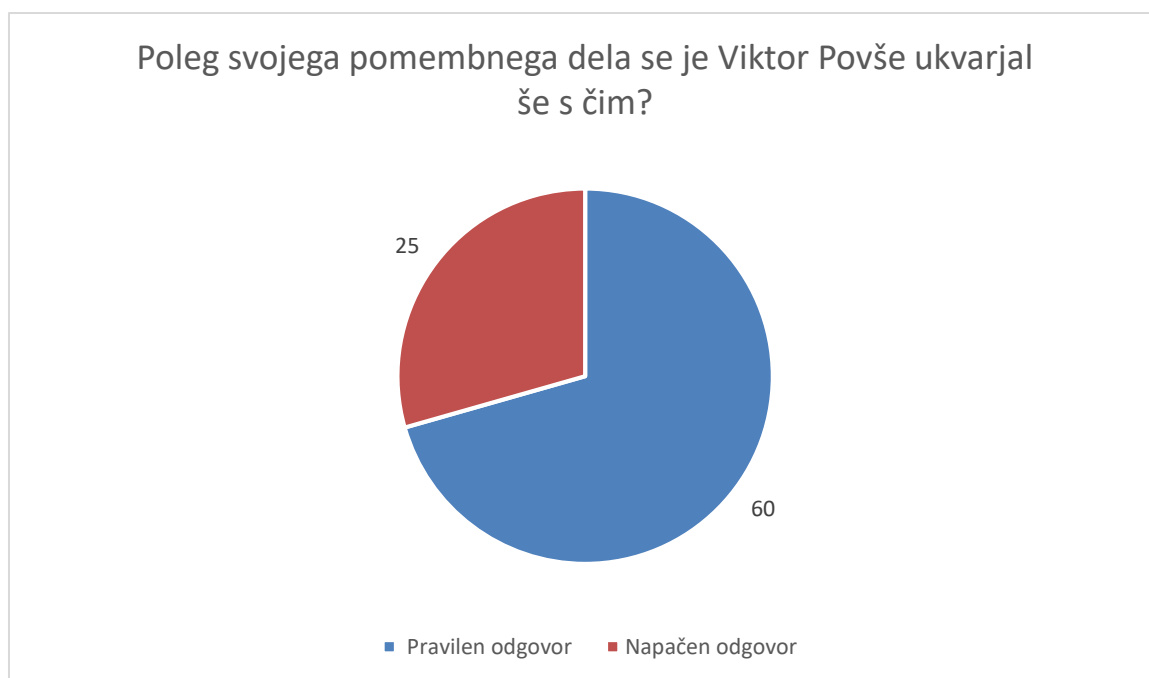
Graf 3: Najobsežnejše delo Viktorja Povšeta

Tretje vprašanje je spraševalo, kaj je obsegal Povšetov opus del v Celju. Pravilni odgovor je bil cerkev svetega Danijela. Pravilno je odgovorilo 23 anketirancev, napačno pa večina, kar 57 anketirancev. Tretje hipoteza je predvidevala, da bodo anketiranci vedeli za njegova dela v cerkvi svetega Danijela, a ker je večina odgovorila napačno, je bila ta hipoteza ovržena.

Graf 4: Razlika med konservatorstvom in restavratorstvom

V četrtem vprašanju smo spraševali anketirance, kakšna je razlika med konservatorstvom in restavratorstvom. Ta je v ohranitvi spomenika v njegovem prvotnem izgledu. Sklepali smo, da bodo anketiranci poznali razliko, ker pa se pa je večina (57) anketirancev odgovorila napačno, je hipoteza ovržena.

Graf 5: Poklic poleg konservatorstva

Peto vprašanje je spraševalo, s čim se je Viktor Povše, poleg svojega pomembnega dela, še ukvarjal. Poleg mnogih stvari se je ukvarjal še s slikarstvom. Pravilno je odgovorilo 60 vprašanih. Naša hipoteza, da bodo anketiranci vedeli, da se je Viktor Povše ukvarjal tudi s slikarstvom, je bila potrjena že v prvem vprašanju, kjer je večina odgovorila, da je bil slikar.

9 ZAKLJUČEK

Skozi vsa leta svojega aktivnega delovanja (več kot 40 let) je Viktor Povše med številnimi drugimi naročili delal tudi za Celje. S svojim prizadevnim in strokovnim delom nam je odkril in ohranil številne zelo pomembne in kakovostne umetnostne spomenike. Upamo, da nas bodo s pravilnim odnosom do njih bogatile še veliko let.

Pri delu nam je bilo najbolj všeč terensko delo. Po pogovoru z Viktorjem Povšetom, v katerem nam je razložil in pojasnil, kako je določeno delo konzerviral, katero tehniko je uporabil, kako se je lotil projekta, kakšne pripomočke je uporabljal pri določeni tehniki, smo si vse to ogledali še v njegovi zbirki slik in na CD-jih. Nato pa smo večkrat odšli v cerkev svetega Danijela in Marijino cerkev, kjer smo lahko primerjali tisto, kar smo videli na slikah, in končni rezultat. Bolj kot smo si ogledovali slike in jih primerjali s sedanjim stanjem, bolj smo se zavedali pomembnosti njegovega dela za današnji čas.

10 VIRI IN LITERATURA

- POVŠE, D. *Schifferjeva freska in njena konservacija v Marijini cerkvi v Celju*. Celje: samozaložba.1983.
- LAVRIČ, A. Restavratorjeva pot, dolga petdeset kratkih let: pogovor z akademskim restavratorjem specialistom Viktorjem Povšetom. *Umetnostna kronika*. 2015, št. 47, str. 24-55.
- KRANJC, M in KOVAČIČ, M: *Cerkev svetega Danijela skozi čas*
- AVUŠTINČIČ, B., POVŠE, V.: *Za ene drag, za druge dragocen*. *Novi tednik*. 2005, št. 50, str. 7.
- K., J.: Akademik Stele o celjskih freskah. *Večer*. 1969, številka in stran nista znani.
- ZGONEC, L., KRISTAN, S. Pietá: raziskovalna naloga: <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/7020050312.pdf>
- JANŠA, K.: *Celje, opatijska cerkev sv. Danijela: Kapela Žalostne Marije božje*. Celje: K. Janša, 2004.

IZJAVA*

Mentorja DARJA POVŠE in URH FERLEŽ v skladu z 20. členom Pravilnika o organizaciji mladinske raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje, zagotavljava, da je v raziskovalni nalogi z naslovom VIKTOR POVŠE IN NJEGOVO KONSERVATORSKO DELO NA CELJSKEM, katere avtorji so Ana Maria Kotnik, Leon Povše, S-3- a, Lara Cerar:

- besedilo v tiskani in elektronski obliki istovetno,
- pri raziskovanju uporabljeno gradivo navedeno v seznamu uporabljene literature,
- da je za objavo fotografij v nalogi pridobljeno avtorjevo dovoljenje in je hranjeno v šolskem arhivu,
- da sme Osrednja knjižnica Celje objaviti raziskovalno nalogo v polnem besedilu na knjižničnih portalih z navedbo, da je raziskovalna naloga nastala v okviru projekta Mladi za Celje,
- da je raziskovalno nalogo dovoljeno uporabiti za izobraževalne in raziskovalne namene s povzemanjem misli, idej, konceptov oziroma besedil iz naloge ob upoštevanju avtorstva in korektnem citiranju,
- da smo seznanjeni z razpisni pogoji projekta Mladi za Celje.

Celje, 9. 6. 2020

žig šole

Podpis mentorjev

Podpis odgovorne osebe

POJASNILO

V skladu z 20. členom Pravilnika raziskovalne dejavnosti »Mladi za Celje« Mestne občine Celje je potrebno podpisano izjavo mentorja (-ice) in odgovorne osebe šole vključiti v izvod za knjižnico, dovoljenje za objavo avtorja (-ice) fotografskega gradiva, katerega ni avtor (-ica) raziskovalne naloge, pa hrani šola v svojem arhivu.